

**TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU
MERKEZ HAKEM KURULU**

GÖZLEMCİ EL KİTABI

Ağustos 2016

İçindekiler:

Giriş	3
Atanma	4
Stadyumdaki Görevler ve Sorumluluklar.....	5
Maç Sonrası Görev ve Sorumluluklar.....	6
Maç Sonrası Toplantı.....	7
Gözlem Tekniği.....	8
Yapılan Hataların Not İle Bağlantısı.....	9
Gözlemci Raporu.....	9
Hakemleri Gözlemlemenin Amaçları.....	9
Gözlemci Raporunun Amaçları.....	10
Hakemlere Not Verilmesi İle İlgili Talimatlar	
Gözlemciler İçin Genel Noktalar.....	10
Üst İki Lig Hakem ve Yardımcı Hakemler İçin	
Değerlendirme Ölçeği.....	10
B ve C / Bölgesel Hakem ve Yardımcı Hakemler İçin	
Değerlendirme Ölçeği.....	11
Değerlendirme Ölçeği İle İlgili Açıklamalar.....	12
Yardımcı Hakemlerin Performansları.....	15
Dördüncü Hakem İçin Not Değerlendirme Çizelgesi.....	15
B ve C / Bölgesel Dördüncü Hakemler İçin	
Değerlendirme Çizelgesi.....	16
Dördüncü Hakemler Üzerine Yorumlar.....	17
Zorluk Derecesi.....	17
Rapor Düzenleme.....	19
Maç Bilgileri (1. Bölüm).....	19
Maçın Tanımı.....	21
Hakemleri Değerlendirme Referansları.....	22
Oyun Kurallarının Uygulanması, Yorumlanması ve	
Maçın Kontrolü, Taktiksel Yaklaşım ve Maçın Yönetimi (2. Bölüm).....	23

Oyuncuların ve Takım Görevlilerinin	
(Teknik Alan) Disiplin Amaçlı Kontrolü ve Yönetimi (3. Bölüm).....	24
Fiziksel Durum, Yer Alma ve Hareketlilik (4. Bölüm).....	26
Yardımcı Hakemler ve Dördüncü Hakemle İşbirliği (5. Bölüm).....	27
Kişilik (6. Bölüm).....	28
Genel Değerlendirme, Performans ve Kişilik Konusunda	
Tavsiyeler (7. Bölüm).....	29
Olumlu Noktalar - Geliştirilmesi Gereken Noktalar (8. Bölüm).....	29
Yardımcı Hakem Performansları (9. ve 10. Bölümler).....	29
Yardımcı Hakemler İçin Referans Noktaları.....	30
Dördüncü Hakemle İlgili Yorumlar (11. Bölüm).....	31
Rapor Denetim Sistemi.....	32
Hata Puanı Sistemi.....	32
İdari Konular, Mazeretler, Diğer.....	33

Giriş

Gözlemcilik kurumu hakemliğin ayrılmaz bir parçasıdır.

Gözlemci raporları hem hakem gelişimine katkı sağlar hem de yöneticilerin hakem performansları hakkında bilgi sahibi olmalarında yönlendirici rol oynar. Nihai olarak hakem kategorilerinin oluşturulmasında da en önemli referanstır.

Gözlemci raporları büyük bir titizlikle hazırlanmalı ve kendi içinde tutarlı olmalıdır. Verilen hakem notları raporda belirtilen performansa uygun olmalıdır.

Gözlemciler hakem hatalarını belirtirken ve buna paralel olarak not azaltması yaparken, hazırlanan bu El Kitabı'nda yer alan örneklerden faydalanmalıdır. Burada verilen örnekler sadece bir rehber niteliğindedir. Gözlemciler kendi özgün ifadeleriyle çok daha değişik gelişen olayları anlatabilmeli ve buna göre rapor hazırlayabilmelidir.

Gözlemcilerin birbirine benzer ve sadece yönlendirme örneklerine dayanarak rapor hazırlamaları, hakemler arasındaki farkı ortadan kaldırmaktadır. Sadece kalıplaşmış ifadeler kullanarak birbirine benzer raporlar hakemliğin gelişimine fayda sağlamayacaktır. Gözlemciler için temel felsefe, risk almadan sıradan bir rapor hazırlamak yerine, hakeme ve MHK'ya faydalı, gerçek durumu tam anlamıyla yansıtan bir rapor hazırlamak olmalıdır.

Bu durumu gerçekleştirebilmek ve gözlemcilerin daha ayırt edici not belirlemesine yardımcı olmak adına üst iki lig ile alt liglerde görev yapan hakemlerin performans aralıkları farklılaştırılmıştır.

B, C ve Bölgesel hakemler için başarılı performans aralığı 8.5 - 9.0 olarak değiştirilmiştir. Bu sayede hakem başarılı bir performans ortaya koysa bile bazı detayların not şeklinde rapora yansımaları sağlanabilecektir. Böylece başarılı hakemler arasında da bir fark yaratılabilecek ve daha adaletli bir sıralama gerçekleştirilebilecektir. Unutulmamalıdır ki, 8.5 alan bir hakem de başarılı ve bir sonraki maça hazır performans göstermiş demektir.

Aynı konular Üst Klasman Gözlemcileri (ÜKG) için de geçerlidir. ÜKG de

detayları değerlendirerek not azaltması yapmalıdırlar. Ancak en üst iki ligde maç yöneten hakemler için başarılı hakem performans aralığı 8.0-8.4 dür.

Şüphesiz hakemlerin başarılı olduğu konularda not artırılması gerekmektedir. Bu da hakem performansının değerlendirmesinde ve onların sıralamasında önemli bir faktördür. Gözlemciler hata avcısı gibi hareket etmeyip, az tekrar eden ve önemsiz hataları dikkate almamalıdır.

Diğer önemli konu, zorluk derecesinin tespitidir. Bu El Kitabı'nda yer alan detaylar göz önüne alınarak zorluk derecesi tespit edilmelidir. Zorluk derecesinin hakemlerin sıralamasında önemli değişikliklere neden olan bir kriter olduğu unutulmamalıdır.

Gözlemci Raporu, hakemin o maçtaki performansını, hakemlik yeteneklerini, geliştirilmesi gereken yönlerini yansıtmalıdır. Hakemlerin eğitiminde ele alınacak konuların seçimine yardımcı olmalıdır. Gözlemci, hakemin neden hatalı kararlar verdiğini bulup değerlendirmeli ve aynı hataları daha sonraki maçlarda tekrarlamaması için hakeme rehberlik yapmalıdır.

Gözlemci raporları mümkün olduğu kadar kısa, açık ve anlaşılır olmalıdır. Gözlemci, görevlendirildiği maçta hakemlerin performansını objektif ve bağımsız bir şekilde değerlendirmeli ve MHK'ya destek sağlamalıdır.

Gözlemci Raporu, hakemin performansını yansıtmasının yanında, aynı zamanda gözlemcinin de bilgi ve beceri düzeyini yansıtır. Gözlemciler bilgilerini sürekli yenilemeli, yapılan seminerlere, eğitim çalışmalarına katılmalı ve Futbol Oyun Kuralları Kitabı'nı, Hakem- Yardımcı Hakem El Kitabı'nı, Gözlemci El Kitabı'nı, Hakemler İçin Teknik Tavsiyeler El Kitabı'nı ve diğer statü, talimat, iç talimat ve MHK talimatlarını dikkatle izlemelidir.

Atanma

Gözlemciler, görevini riske atmayacak şekilde bir seyahat planı yapmalıdır. Müsabakaya gidiş ve dönüş sürecinde bir sorun yaşanması durumunda önce MHK Bölge Sorumlusuna, ona ulaşamazsa Hakem İşleri Müdürlüğü'ne bilgi verilmelidir. Gözlemciler görev yapacakları stadyuma yalnız olarak gitmelidir. Gözlemciler, müsabaka yerine gidiş-dönüş ve görev sırasında varsa kendilerine verilen elbiseleri giymeli yoksa temsil ettikleri kuruma

yakışır şekilde giyinmelidirler. Gözlemciler, görevleri süresince akreditasyon kartlarını görünür şekilde taşımalıdır.

Gözlemcilerin görev seyahatlerinde toplu ulaşım araçlarını kullanmaları esastır. Zorunlu durumlarda, özel araç kullanımına Hakem İşleri Müdürlüğü'ne çalışma gün ve saatleri içinde yazılı başvuru yapılmak ve onay alınmak suretiyle izin verilecektir.

Müsabakaya atanan gözlemci, "Temsilci, Gözlemci, Mentor, Hakem, Y. Hakem, 4. Hakem ve Eğitimcilere Tazminat, Harcırah ve Ulaşım Ücretleri ile Ödeme Prensipleri ve Yöntemleri İç Talimatı"nda belirtilen koşullara tabidir.

Gözlemci, "Tazminat Formu" düzenleyerek seyahat belgelerini (uçak, otobüs vb. biletin aslı) görevden sonra raporuyla birlikte Hakem İşleri Müdürlüğü'ne gönderir. Tahakkuk edecek bedel gözlemcinin bildirdiği banka hesabına yatırılır.

Gönderilen, Rapor ve Tazminat Formu belgelerinin ıslak imzalı olmasına dikkat edilmelidir.

Gözlemciler herhangi bir nedenle atanmak istemediği bir kulübü, - örneğin bir kulüp ile maddi veya ailevi bağlantılarını MHK'ya bildirmelidir.

Stadyumdaki Görevler ve Sorumluluklar

Gözlemci, maçın başlama saatinden 90 dakika önce stadyuma gelmeli, temsilciler ve hakemler ile irtibata geçmeli ve kendini tanıtmalıdır. Gözlemci, hakemler ısınmaya çıkmadan önce uygun bir zamanda hakem odasına girmeli gerekli bilgileri aldıktan sonra çok uzun süre kalmadan ayrılmalıdırlar (en uzun 5-10 dakika). Gözlemci, stada geldiği andan itibaren maç sonuçlanıncaya kadar hakemlerin konsantrasyonunu bozmaktan kaçınmalıdır.

Gözlemci maç sırasında protokol tribününde, temsilci ile birlikte kendisi için ayrılmış olan koltuğa oturmalıdır. Müsabaka boyunca dikkatini üst seviyede tutmalı ve kendisi için en uygun şekilde notlarını tutmalıdır.

Gözlemci, yalnızca herhangi bir olayın hakemlerle değerlendirilmesi gerektiğinde veya maçın güvenliğini etkileyebilecek çok özel durumlarda

devre arasında hakem odasına girmelidir.

Gözlemciler görevlerini yerine getirirken profesyonel iş anlayışına uygun davranmalıdırlar. Gözlemci, görevi sırasında ve sonrasında, görevi veya işlevi dolayısıyla elde ettiği gizli bilgileri kullanmamalı veya açıklamamalıdır. TFF ve MHK adına konuşmamalı, bu kurumların ilke ve prensiplerine uymayan davranışlardan kaçınmalıdır. Gözlemci Raporu'nun içeriği sadece MHK ve hakemlere açıklanmalıdır. Gözlemci, görevi sırasında olağanüstü bir durum veya çözemediği bir sorunla karşılaştığında, gözlemcilerden sorumlu MHK Üyesi'ni aramalıdır.

Gözlemci medya mensuplarına karşı mesafesini korumalı; maç, hakemler, hakem kararları ve temsilci uygulamaları ile ilgili yorum yapmamalıdır.

Gözlemci, temsilciler ile iletişim ve işbirliği içinde görevini yürütmelidir. Temsilci, olay çıkacağı sezindiği hallerde sahaya inebilir. Böyle bir durumda gözlemciden olayları tespit edip sonradan kendisine iletmesini talep edebilir.

TFF'nin organize ettiği müsabakalarda görevlendirilen gözlemciler herhangi bir saldırıya maruz kaldıklarında; ceza kanunlarının uygulanması bakımından, kendilerinin işledikleri suçlar ile kendilerine karşı işlenen suçlarda devlet memurlarına ilişkin hükümler uygulanır.

Maç Sonrası Görev ve Sorumluluklar

Gözlemci, hakemler ve her iki takımın oyuncuları sahayı terk etmeden protokol tribününü terk etmemelidir.

Gözlemci, maç bitiminden itibaren en erken 15 dakika sonra hakem odasına gitmelidir. Hakem ile sarı-kırmızı kartları ve diğer olayları görüşüp kendi kayıtları ile karşılaştırmalıdır. Hakemlerin performansı ile ilgili rapora yazılması planlanan tespit ve görüşler tartışma ortamı yaratılmadan kısaca hakemlerle paylaşılmalıdır. Önce olumlu yönler, daha sonra olumsuz yönler, akabinde de geliştirilmesi gereken yönler konuşulmalıdır. Varsa olaylar, temsilcinin de katılımıyla, karşılıklı değerlendirilmelidir.

Gözlemcilerin, özellikle sorunlu durumlarda stadyumu hakemler ile birlikte terk etmesi gerekir.

Gözlemciler, görevlendirildikleri profesyonel müsabakanın skorunu, müsabakanın tamamlanmasını takip eden en geç 5 (beş) dakika içinde 7833'e SMS ile iletmelidirler.

Gözlemci raporları MHK tarafından her sezon başında belirlenen zamana uygun olarak gönderilecektir. Gözlemciler hakem notlarını müsabakadan sonra en geç 3 saat içinde SMS ile (Örnek: 1546.Ersoy.85.84.83.81) göndermelidirler.

Maç Sonrası Toplantı

Gözlemci, hakem ekibi için aynı zamanda bir eğitimcidir; onun analizleri ve tavsiyeleri hakem ekibinin gelişimine, iyileşmesine yardımcı olacak bir şekilde gerçekleşmelidir.

Toplantı uygun bir ortamda yapılmalı ve olağandışı bir durum olmadıkça en uzun 20 dakika sürmelidir. Gözlemci, bu görüşmede raporunda yazacağı olumlu ve olumsuz noktaları belirtmelidir. Toplantıda aşağıdaki noktalara dikkat edilmelidir.

- Hakeme kendisini ifade edebilmesi ve kendini analiz edebilmesi için fırsat tanınmalıdır.
- Önceliklerini belirlemelidir (sadece iki veya üç nokta belirlemelidir).
- Öncelikle olumlu noktalardan, daha sonra geliştirebileceği noktalardan bahsedilmeli ancak konuşma olumlu şekilde tamamlanmalıdır.
- Müsabakanın içerisinde meydana gelmiş gerçek olaylara dayanan, anlaşılır, doğru ve somut tavsiyeler vermelidir.
- Hakem ekibi ile işbirliği içerisinde onların gelişimleri için çözümler ve alternatifler sunmalıdır.

Hakemler genellikle maç sonrası toplantıda konuşulan konularla yazılan raporun uyumlu olmadığını ifade ederler. Gözlemciler, tartışılan konularla raporda yazılanların aynı olması için iki veya üç olumlu ve geliştirilmesi gereken konuyu toplantı öncesi belirlemelidir.

Hakemlere, maçta gerekleŒen olaylara dayanarak, anlaşılır ve ölçülebilir somut tavsiyelerde bulunulmalıdır. Görüşme tek taraflı olmamalı; öncelikle hakemlerin mala ilgili görüşleri alınmalı, konuşmalar tartışma düzeyine getirilmeden, özeleştiri ortamı yaratılmalıdır. Gözlemci, hakemler ile işbirliği halinde gelişmeye yönelik çözümler ve seçenekler sunmalıdır. Bu seçenekler/tavsiyeler gözlemci raporunda yer almalıdır

Gözlemci ma sonrası toplantısında hakem tarafından doğru olarak değerlendirilemeyen bir olay için önce kendisi olay hakkında konuşmalı daha sonra ilgili hakem/hakemlerin görüşlerini almalı ve en son kendi görüşünü açıklamalıdır. Bu görüşme sırasında hakemlere notlarının söylenmemesi gerekir. Gözlemci konuşulan bu olayı raporuna açık ve anlaşılır bir şekilde dakikası ile birlikte yazmalıdır; görüşmede **konuşulmayan** konular rapora yazılmamalıdır.

Gözlem Tekniği

Gözlem, ön hazırlık gerektiren; kayıt, değerlendirme ve rapor düzenleme organizasyonudur. Gözlem; dikkat, konsantrasyon, doğru açıdan bakma ve yetenek gerektirir.

Hakem ekibinin performansının değerlendirilmesi gözlemcinin temel görevidir. Konsantrasyon, dikkatin bir olaya yönlendirilmesi ve odaklanmasıdır. Aynı zamanda, görev bilincinin göstergesidir. Doğru ve objektif değerlendirme yapabilme, öncelikle dikkat ve konsantrasyona bağlıdır. Maa dikkatini veremeyen gözlemcinin pozisyonlara yoğunlaşması mümkün değildir.

Hakemin verdiği herhangi bir karar, tamamen kurallar çerçevesinde ve doğru olabilir. Ancak, bu karar öncesinde hakem; çağdaş yorum, maçın ruhu, olumlu futbol, yönetici kimlik ve yetki paylaşımı gibi futbol değerlerini dikkate almalıdır.

Hakem performanslarının değerlendirilmesinde kullanılacak kriterler, FIFA ve UEFA kriterleridir. Bu kriterlerin temel amacı, hakemlerin o müsabakadaki genel performanslarının futbol oyun kurallarının ruhunu yansıtan Eşitlik (adalet), Güvenlik (sağlık) ve Zevk (keyif) temel ilkeleri

doğrultusunda aşağıda belirtilen beş ana başlık altında toplanan değerlerle ölçülmesidir.

- Oyun Kurallarının Uygulanması, Yorumlanması ve Maçın Kontrolü, Taktiksel Yaklaşım ve Maçın Yönetimi
- Disiplin Kontrolü, Oyuncuların ve Takım Yetkililerinin (Yedek Kulübesi) Yönetimi
- Fiziksel Durum, Yer Alma ve Hareketlilik
- Takım Çalışması ve İşbirliği
- Kişilik

Yapılan Hataların Not İle Bağlantısı

Hakemin çok fazla hata ve eksiği varsa, verilecek not da bununla paralellik taşımalıdır. Çok yetenekli ve özellikli olduğunu sahada gösteren bir hakemin yapacağı basit bir iki hata için (yanlış bir taç, bir faulü görememe gibi) notun düşürülmesi doğru değildir.

Hakem hatalarının öncelikle niteliği, oyunun seyrine, skora ve sonuca etki edip etmediği, daha sonra ise, aynı hatanın sürekli yapılıp yapılmadığı önemlidir.

Gözlemci Raporu

Gözlemciler rapor düzenlerken bu kitapta yayınlanan talimatları izlemeli ve değerlendirme kriterlerini uygulamalıdır. Hakemleri değerlendirirken, hakemlere verilmiş olan talimatları mutlaka göz önünde bulundurmalıdır.

Raporda yer alacak her şey, maç sırasında meydana gelen olaylara dayanılarak değerlendirilmelidir. Bu değerlendirmeler doğru ve anlaşılır şekilde özetlenmelidir.

Hakemleri Gözlemlemenin Amaçları:

- a. MHK'ya hakemlerin performans değerlendirmesini yapmak,
- b. Oyun kurallarının standart ve tutarlı bir yorumunun uygulanıp uygulanmadığını gözlemek ve raporunda belirtmek,
- c. Hakemlere yazılı ve sözlü değerlendirme yapmak,

- d. Yetenekli ve genç hakemleri tespit etmek,
- e. Hakemlere performanslarını nasıl artıracığına dair tavsiyelerde bulunmak (hakemlere KOÇ 'luk yapmak).

Gözlemci Raporunun Amaçları:

- a. Kendi seviyesindeki her maçta gözlemcilerin tek tip not tablosunu kullanmasını sağlamak,
- b. Önceden belirlenmiş not tablosuna uygun olarak hakemlerin kişisel performansları ve maçın niteliğini yansıtan notlar vermek,
- c. Raporların elektronik ortamda ve belirlenen sürede gönderilmesini sağlamak,
- d. Raporda yazılan yorumlara spesifik ve kesin örnekler verilmesini sağlamak.

Hakemlere Not Verilmesi İle İlgili Talimatlar

Gözlemciler İçin Genel Noktalar

Maç sırasında analiz

- Maçın gidişatını etkileyecek önleyici veya koruyucu (can alıcı an) kararları belirlemek,
- Tepkisel çözümleri, maçın gereklerine göre verilen kararları değerlendirmek,
- Zor durumların/kararların sonuçlarının **sonraki** kararlara (kişilik) etkisini göz önünde bulundurmak: Tutarlılık ve cesaret

Üst İki Lig Hakem ve Yardımcı Hakemler İçin Değerlendirme Ölçeği

Hakemin performansına dayalı olarak aşağıdaki not tabloları kullanılır

9.0-10	Zor veya çok zor bir müsabaka da mükemmel performans
8.5-8.9	Zor veya çok zor bir müsabaka da çok iyi performans. Önemli karar(lar) doğru şekilde verildi
8.3-8.4	Normal bir maçta beklenen seviyede iyi performans. Bu aynı zamanda hakemin sonraki müsabaka da bu seviyede performans göstereceğinin mesajıdır.

8.2	Geliştirilecek küçük noktalarla birlikte tatminkâr
8.0-8.1	Geliştirilecek önemli noktalarla birlikte tatminkâr
7.9 ##	8.3 veya daha üst bir not alacak bir performans. Ancak, önemli bir kararda (kırmızı kart, penaltı vb. gibi) bariz önemli bir hata. Not maksimum 7.9 olmalıdır
7.8 ##	8.0, 8.1 ve 8.2 notlarını alacak bir performans. Ancak, önemli bir kararda (kırmızı kart, penaltı vb. gibi) bariz önemli bir hata. Not maksimum 7.8 olmalıdır
7.5-7.7	Hakemin bariz önemli bir hatası yok. Ancak beklentilerin altında/zayıf kontrol/ geliştirilecek önemli noktalar
7.0-7.4	Beklentilerin altında, bariz önemli bir hata ile birlikte zayıf kontrol veya iki veya daha fazla bariz önemli hata
6.0-6.9	Kabul edilemez performans. Bariz önemli hakem hataları, temel disiplin tutarsızlıkları ve/veya maç kontrolü kaybı

Rapordaki ikinci kutuya önemli hakem hatası olmasaydı verilecek not yazılacaktır.

B ve C/Bölgesel Hakem ve Yardımcı Hakemler İçin Değerlendirme Ölçeği

9.1-10	Zor veya çok zor bir müsabakada mükemmel performans Önemli karar(lar) doğru şekilde verildi
8.5-9.0	Normal bir maçta beklenen seviyede iyi performans. Bu aynı zamanda hakemin sonraki müsabaka da bu seviyede performans göstereceğinin mesajıdır.
8.3-8.4	Geliştirilecek küçük noktalarla birlikte tatminkâr
8.0-8.1-8.2	Geliştirilecek önemli noktalarla birlikte tatminkâr
7.9 ##	8.5 veya daha üst bir not alacak bir performans. Ancak, önemli bir kararda (kırmızı kart, penaltı vb. gibi) bariz önemli bir hata. Not maksimum 7.9 olmalıdır
7.8 ##	8.0-8.4 notlarını alacak bir performans. Ancak, önemli bir kararda (kırmızı kart, penaltı vb. gibi)

	bariz önemli bir hata. Not maksimum 7.8 olmalıdır
7.5-7.7	Hakemin bariz önemli bir hatası yok. Ancak beklentilerin altında/zayıf kontrol/geliştirilecek önemli noktalar
7.0-7.4	Beklentilerin altında, bariz önemli bir hata ile birlikte zayıf kontrol veya iki veya daha fazla bariz önemli hata
6.0-6.9	Kabul edilemez performans. Bariz önemli hakem hataları, temel disiplin tutarsızlıkları ve/veya maç kontrolü kaybı

Rapordaki ikinci kutuya önemli hakem hatası olmasaydı verilecek not yazılacaktır.

Değerlendirme Ölçeği ile İlgili Açıklamalar:

Aşağıda yer alan açıklamalarda parantez içinde belirtilen notlar B ve C/Bölgesel hakem değerlendirme ölçeğinde (BCBDÖ) yer alan notları ifade etmektedir.

- Normal bir maçta hakemlerin nihai notları belirlenirken artı ve eksi puanlar 8.4 (BCBDÖ 9.0) temel alınarak yapılmalıdır.
- 8.3 ve 8.4 (BCBDÖ 8.5-9.0) notları hakemlerden beklenen iyi performansın karşılığıdır. Bu not, hakemin gelecekte başka maçlarda görevlendirilmeye hazır olduğunu gösterir.
- 8.2, (BCBDÖ 8.3-8.4) performansın kabul edilebilir olduğunu; ancak bazı konularda iyileştirme olması gerektiğini; maç kontrolünün kabul edilebilir bir derecede olduğunu, ancak bazı belirgin hata ya da hataların olduğunu gösterir.
- 8.0 ve 8.1, (BCBDÖ 8.0-8.2) hakemin maçın kontrolünü elinde tuttuğunu; ancak iyileştirme yapılması gereken bazı “ önemli “ alanlar olduğunu, bu iyileştirmelerin yapılmasının hakemin gelecekteki maçları için önemli olduğunu ve MHK’nun bu hakemin gelecekteki görevlendirme aşamasında dikkatli olması gerektiğini gösterir.

- 8.4'ün (BCBDÖ 9.0) üzerinde bir not almak için hakem kritik ve önemli kararları doğru vermek mecburiyetindedir (bu aynı zamanda maçın kontrolüne olumlu katkı sağlayan önleyici bir eylem de olabilir).
- Maçın zorluk derecesi “Normal” olsa da, 8.4 ün (BCBDÖ 9.0) üzerinde bir not mümkündür. Maç hakemin performansından dolayı “normal” ise veya önemli veya can alıcı bir kararı doğru şekilde aldıysa bu hakem için olumlu bir nokta olarak takdir edilmelidir. Böyle bir durum da 8.5 (BCBDÖ 9.1-9.2) uygun not olarak değerlendirilebilir.
- Hakem bariz bir sarı kart gerektiren bir ihlalde ihtar vermezse veya bir oyuncuya yanlış bir şekilde ihtar verirse 0.1 puan düşülecektir (BCBDÖ 0.3). 0.1 puan düşülmesi sadece hatalı ihtar uygulamasından dolayı verilmeyecektir. Gözlemci hakemin maç esnasındaki her türlü yetersizliği veya yanlış değerlendirmeler için de 0.1, 0.2, 0.3 veya 0.4 gibi puan düşürebilecektir (BCBDÖ 0.1, 0.2, 0.3, 0.4, 0.5, 0.6, 0.7, 0.8, 0.9, veya 1.0).
- Zor ve/veya çok zor bir maçta, hakemlerin nihai notları belirlenirken artı ve eksi puanlar 8.5 (BCBDÖ 9.1) temel alınarak yapılmalıdır.
- Müsabakanın içerisinde çok sayıda ihtar ve/veya ihraç(lar) veya penaltı(lar) doğru şekilde verilmişse; gözlemci karşılaşmanın zorluk derecesini “zor” olarak değerlendirmeyi düşünebilir.
- 8.5-8.9 (BCBDÖ 9.1-10) Zor veya çok zor bir müsabaka da çok iyi performans. Önemli karar(lar) doğru şekilde verildi.
- Bir hakem, yardımcı hakemin ya da dördüncü hakemin doğru ve yerinde müdahalesinin ardından, penaltı olan kararını **derhal** ceza alanı dışına alarak serbest vuruş olarak değiştirirse, bu gibi durumların hakemin nihai notunun üzerinde bir etkisi olmamalıdır.
- Bir hakem, yardımcı hakemin ya da dördüncü hakemin doğru ve yerinde müdahalesinin ardından, penaltı olan kararını **derhal** aldatma nedeniyle endirekt serbest vuruş olarak değiştirirse, bu gibi durumların hakemin nihai notunun üzerinde bir etkisi olmamalıdır.
- Bir hakem, yardımcı hakemin ya da dördüncü hakemin doğru ve

yerinde müdahalesinin ardından, aldatma olan kararını **derhal** penaltı kararı olarak değiştirirse, bu gibi durumların hakemin nihai notunun üzerinde bir etkisi olmamalıdır.

- Bir hakem bir oyuncuya ikinci ihtarını verdiğini zanneder ve oyuncuya kırmızı kartını çıkarır ancak **derhal** bu oyuncunun daha önce ihtar almadığını fark ederse ve kararını derhal değiştirirse not düşülmesi gerekli değildir. Eğer bu hata derhal diğer hakemlerden biri sayesinde düzeltiliyorsa hakemin notundan en az -0.1 (BCBDÖ - 0.3) düşürülmelidir.
- Hakemin bir yanlış kararı dolaylı olarak aşağıdaki durumlara sebep olursa ilgili hakeminden -0.2 (BCBDÖ -0.6) indirilecektir.
 1. Yanlış bir serbest vuruş kararından sonra bir gol kaydedilirse
 2. Açık bir faulün verilmemesinden sonra bir gol kaydedilirse
 3. Yanlış bir korner kararından sonra bir gol kaydedilirse
 4. Yanlış bir ofsayt kararından sonra dolaylı olarak bir gol kaydedilirse veya kaydedilen bir gol iptal edilirse.

“**Derhal**” demek; fark edilebilir bir tepki olmadan ya da bir oyuncunun müdahalesi/protestosu olmadan verilen ani bir karardır.

Önemli Hakem Hatalarının (Siyah/Beyaz) Sonuçları:

Bir gözlemcinin kanaatine göre:

Hakeme, 8.3 (BCBDÖ 8.5) veya üstü not ile değerlendirilecekken, önemli bir kararında bariz bir hata (örn. Kırmızı kart, penaltı, skoru/sonucu etkileyen ofsayt vs.) söz konusu ise, not en fazla 7.9 olmalıdır.

Hakem, 8.0, 8.1 veya 8.2 (BCBDÖ 8.0-8.4) not ile değerlendirilecekken, önemli bir kararında bariz bir hata söz konusu ise, not en fazla 7.8 olmalıdır.

Hakemin maçın genelinde kontrol eksikliği ve geliştirilmesi gereken önemli hususlar söz konusu ise, not 7.7 veya daha düşük olmalıdır.

Bir bariz hakem hatası (kırmızı kart, penaltı vb.) ve geliştirilmesi gereken önemli alanlar varsa veya birden fazla bariz hakem hatası (kırmızı kart,

penaltı vb) ve olası geliştirilmesi gereken önemli alanlar varsa not 7.0 ile 7.4 arası olmalıdır.

Yardımcı hakemin yaptığı hata hakemin notunu etkilememelidir. Ancak hakem, yardımcı hakemin işaretini, yardımını değerlendirebilecek konumda ise hakemin notu da bu işarettten-yarımdan etkilenmelidir.

Önemli bir hakem hatasından sonra hakem/hakemler arka arkaya doğru kararlar verse bile gözlemci vereceği not da bir dengeleme yapmayacaktır.

Önemli bir hakem hatası yardımcı hakem veya dördüncü hakem ile görüştüktan sonra düzeltilmiş olsa bile, hala önemli hata olarak kabul edilmelidir. Aynı prensip yardımcı hakem veya dördüncü hakem için de geçerlidir. Bununla ilgili iki örnek aşağıda yer almaktadır:

- Hakem tarafından bir penaltı kararı verildikten sonra yardımcı dördüncü hakem ile görüştüktan sonra maç tekrar hakem atışı ile başlatılırsa.
- İkinci ihtarı alan bir oyuncu hakem tarafından ihraç edilmez ve oyun başlamadan hemen önce yardımcı veya dördüncü hakem tarafından hata düzeltilirse.

Genel prensip olarak DVD'nin kullanılmadığı maçlarda gözlemci, herhangi bir kuşku halinde, değerlendirmesini hakemlerin lehinde yapmalıdır.

Yardımcı Hakemlerin Performansları

Yardımcı hakemlere özel dikkat sarf etmek önemlidir. Onların performansı dikkatli ve doğru bir şekilde değerlendirilmelidir.

Gol pozisyonlarında ofsayt kararları önemlidir. Yardımcı hakemlerin performansları bütün ekibin performansının önemli bir tarafıdır.

Dördüncü Hakem İçin Not Değerlendirme Çizelgesi:

Dördüncü Hakemlerin performansına dayalı olarak aşağıdaki not tabloları kullanılır.

İyi bir performans 8.3-8.4 notları ile değerlendirilmelidir. 4. Hakem özel bir pozisyonu doğru değerlendirirse notu 8.4 den daha yüksek olabilir.

Gözlemci böyle bir durumu raporunda açıkça belirtmelidir.

9.0-10	Çok önemli olaylarda mükemmel performans
8.5-8.9	Çok iyi. Bazı önemli olayların iyi kontrol etti.
8.3-8.4	İyi. Görevini etkili şekilde yerine getirdi.
8.0-8.2	Hayal kırıklığı. MHK talimatlarına uygun olarak görevini yerine getiremedi.
7.9 ##	Bariz önemli bir hata, aksi takdirde 8.3 veya daha üstü
7.8 ##	Bariz önemli bir hata, aksi takdirde 8.0 – 8.2
7.4-7.7	Zayıf performans. Sürekli olarak teknik heyetleri kontrol edemedi ve MHK talimatlarına uygun olarak görevini yerine getiremedi.

Rapordaki ikinci kutuya önemli hakem hatası olmasaydı verilecek not yazılacaktır.

B ve C/Bölgesel Dördüncü Hakemler İçin Değerlendirme Çizelgesi

9.1-10	Çok önemli olaylarda mükemmel performans
8.5-9.0	İyi. Görevini etkili şekilde yerine getirdi.
8.0-8.4	Hayal kırıklığı. MHK talimatlarına uygun olarak görevini yerine getiremedi.
7.9 ##	Bariz önemli bir hata, aksi takdirde 8.3 veya daha üstü
7.8 ##	Bariz önemli bir hata, aksi takdirde 8.0 – 8.2
7.4-7.7	Zayıf performans. Sürekli olarak teknik heyetleri kontrol edemedi ve MHK talimatlarına uygun olarak görevini yerine getiremedi.

Rapordaki ikinci kutuya önemli hakem hatası olmasaydı verilecek not yazılacaktır.

İyi bir performans 8.5-9.0 notları ile değerlendirilmelidir. 4. Hakem özel bir pozisyonu doğru değerlendirirse notu 9.0 dan daha yüksek olabilir. Gözlemci böyle bir durumu raporunda açıkça belirtmelidir.

Dördüncü Hakemler Üzerine Yorumlar

Dördüncü hakemin rolü hakem ekibinin dikkatinden kaçan olaylarda, özellikle oyunun kontrol edilmesinde onlara her zaman yardımcı olmaktır. Gözlemciler maç esnasında hakeme yapılan yardımları değerlendirmelidir.

Gözlemci, dördüncü hakemin teknik heyet yönetimini değerlendirecektir. Bu değerlendirmede gerektiğinde baskın, ancak en uygun şekilde görevini yapıp yapmadığını ve sadece sorumluluk içinde görevlerini yapan teknik adamlara tahrik edici olup olmadığını göz önüne alacaktır. Dördüncü hakemler oyuncu değişikliklerinde de önleyici olmalıdır (teçhizat ve takı kontrolü vb gibi).

Zorluk Derecesi

Zorluk derecesi her hakem, yardımcı hakemler ve dördüncü hakem için ayrı olarak belirlenmelidir. Bu belirlemede, kritik pozisyonların her biri, hakem, yardımcı hakemler ve dördüncü hakem tarafından nasıl değerlendirildikleri göz önüne alınmalıdır.

Gözlemci, her bir hakem, yardımcı hakemler ve dördüncü hakem için meydana gelen kritik olayları dakika belirterek raporunda yer vermeli ve en son notu bu olaylar göz önüne alarak tespit etmelidir.

Hakem oyun kurallarını iyi ve olumlu bir şekilde uygulamış, kritik ve zor pozisyonlarda kararlar vermek durumunda kalmış ise, bu durum maçın zorluk derecesine yansımalıdır. Bu zorluk derecesi, bu pozisyonların sıklık ve yoğunluğuna da bağlıdır.

Normal maç: Maç içinde hakemleri zorlayıcı çok az durum ya da pozisyon olmuştur.

Zor maç: Hakemler için zor maç olmuş, zor durum veya pozisyonlarda kararlar almaları gerekmiştir.

Çok zor maç: Hakemler için çok zor bir maç, çok zor durum veya pozisyonlarda kararlar almaları gerekmiştir.

Gözlemci zorluk derecesini belirlerken, aşağıdaki gibi önemli pozisyonlara ve kararlara dikkat etmelidir:

1. Ceza alanına yakın yerlerdeki fauller, aldatmalar,
2. Bariz golün ve gol şansının önlenmesi,
3. Şiddetli hareketler,
4. Oyuncular arasında toplu çatışmalar ve hakem kararlarına yoğun protestolar,
5. İkinci sarı kart,
6. Önemli ofsayt pozisyonları (özellikle yardımcı hakemler için),
7. Ceza alanlarındaki kritik kararların doğruluğu.

Önemli hakem hatalarına aşağıdakiler örnek gösterilebilir:

1. Bariz bir ikinci sarı kartı atlama,
2. Bariz bir kırmızı kart ihlali yapan oyuncuyu ihraç etmemesi,
3. Verilen veya verilmeyen açık bir yanlış penaltı değerlendirmesi,
4. Oyun kurallarının çok önemli bir şekilde yanlış uygulanması.

Her maçtaki zorluk derecesi, gözlemci tarafından kritik noktalar göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. Gözlemci, kritik kararlara dakika belirterek yer vermelidir. Hakem, oyun kuralları ile ilgili önemli kararlar vermiş ise bu durum zorluk derecesine yansıtılmalıdır. Maçın zorluk derecesi, her hakemin tüm maç boyunca karşılaştığı durumları da içermelidir.

Gözlemci, not değerlendirmesini yaparken, varsa yaşanan kritik ve zor pozisyonların dakikasını da belirterek, hakemlerin performansının önemli unsurlarına değinmelidir.

Gözlemci maçın zorluk derecesini her hakeme vereceği not ile bütünleştirmeli ve değerlendirmesinde her hakemin zor ve kritik pozisyonlarla başa çıkabilme yeteneğini göz önünde bulundurmalıdır.

Gözlemci, raporunda ayrıca maçın yönetilmesinin niçin zor olduğunu veya zor hale geldiğini de "Maçın Tanımı" bölümünde her hakem için ayrı ayrı belirtmelidir.

Bir derbi, takımların puan durumu, iki kulüp arasında önceki olaylar bir maçın yönetilmesinin zor olmasını gerektirmez. Belirleyici faktör,

takımların o maçta nasıl futbol oynadığı ve diğer unsurlardır (hava ve saha koşulları, seyircilerin tutumu, teknik alandakilerin tutumu vb.).

Eğer yanlış kararlar nedeniyle maçın yönetimini zor veya çok zor hale getirmekten sorumlu ise; hakemin, yardımcı hakemlerin ve 4. hakemin notu düşmelidir. Hakemin, yardımcı hakemlerin ve 4. hakemin hataları veya yanlış davranış ve kararları sonucu ma zorlaşmışsa, maçın zorluk derecesi artırılmamalıdır. Bu durumda, gözlemci bunu göz önünde tutmalı ve raporun "Genel Değerlendirme" bölümünde belirtmelidir.

Bunun aksine, eğer her iki takım, hakemin, yardımcı hakemlerin ve 4. Hakemin iyi performansları nedeniyle iyi ve dürüst şekilde davranmış ise; hakemin, yardımcı hakemlerin ve 4. hakemin notları artacaktır. "Normal" zorluk derecesi, görevini iyi bir şekilde yapan hakemleri cezalandırmamalıdır.

Maçın zorluk derecesi, "Maçın Tanımı" bölümünde yazılanlarla doğerulanmalıdır.

Rapor Düzenleme

Rapor düzenleme bilgileri FYS ortamında hazırlanan raporlar dikkate alınarak hazırlanmıştır. FYS ortamında raporların bazı bölümleri sistem tarafından önceden doldurulur (hakem isimleri, skor vb gibi). Bu ortam dışında hazırlanan raporlarda bu bilgiler gözlemci tarafından doldurulacaktır.

Gözlemci, hakem kararlarıyla ilgili olarak, bir kararın doğeruluğunu ma kayıtlarına dayanarak kontrol edebilir. Böyle bir halde raporunda bunu not etmeli ve hakemleri bilgilendirmelidir. DVD'den pozisyon incelenmesi önemli hakem kararları, önemli ofsayt ve gol yapma fırsatları ile sınırlı kalmalıdır.

Ma Bilgileri (1. Bölüm)

Gözlemci bu bölümde sekiz ayrı yer doldurulacaktır.

- Disiplin cezaları bölümüne ihtar ve ihraçlar yazılacaktır. Bir

oyuncu ikinci ihtardan ihraç edildiyse bu oyuncunun numarası sadece ihraç bölümüne yazılacaktır. Forma numaralar sıfır ile başlamayacaktır.

- Notlar bölümüne hakemlerin notları yazılacaktır. Not bölümünün yanında yer alan ikinci not bölümüne ise hakemin 7.8 veya 7.9 alması durumunda, eğer hakem bu siyah beyaz hatayı yapmasaydı alacağı not yazılacaktır Bu alan sadece bu iki notun verilmesinde kullanılacaktır. Başka notlar için bu alan kullanılmayacaktır.
- Maçın zorluk derecesi bölümüne bu alanda yer alan üç seçenekten biri seçilecektir. Bu alan için “zor” veya “çok zor” seçildiği takdirde. Rapor buna uyumlu şekilde yazılacaktır. Örneğin “Maçın Tanımı” bölümünde hangi hakem için neden bu zorluk derecesinin seçildiği kısaca belirtilecektir. Ayrıca raporun ilgili bölümlerine de zorluk derecesini yükselten olay(lar) açıkça yazılacaktır.
- “Maç Sonrası Toplantı” bölümünde yer alan “DVD kullanıldı mı?” bölümünde Evet/Hayır seçeneklerden biri kullanılacaktır. Yayıncı kuruluştan DVD alınsa bile gözlemci DVD kullanımına gerek duyulmazsa bu bölüm için “Hayır” seçeneğini kullanacaktır. İkinci ve Üçüncü ve Bölgesel Liglerde DVD kullanımı olmadığı için bu bölüm “Hayır” olarak işaretlenecektir.
- “Pozisyonları dakika belirterek kısaca açıklayınız” bölümü ise her seçenek (Evet ya da Hayır) için doldurulmalıdır. Bu bölümde belirtilecek olaylar son derece kısa yazılacaktır. Maç sonrası toplantısında herhangi bir pozisyon konuşulmadıysa buraya “Herhangi bir pozisyon konuşulmamıştır” denebilir. Diğer bir seçenekte “Koçluk amacıyla tavsiyelerde bulunulmuştur” gibi kısa bir bilgi verilebilir. Dakika belirtilerek yazılacak olaylar ise, mümkün olan en kısa olacak şekilde olacaktır. Burada doğru/yanlış yorumu yapılmayacaktır. Burada yer alan konuların ilgili bölümlerde mutlaka pozisyon açıklamaları yapılmalıdır.

Bazı örnekler:

Dakika 13 ve 72 penaltı beklentisi

Dakika 48 bariz gol şansı uygulaması ve kırmızı kart.

Dakika 93 aldatma

Dakika 89 YH2 ofsayt ve gol iptali

Not: Yukarıdaki örnekler sadece yol göstermek için verilmiştir. Çok çeşitli olayların olabileceğini gözlemcilerle hatırlatmak isteriz.

- Maç Sonu Toplantısı Yeri ve Maç Sonu Toplantısı Süresi bölümleri de uygun olarak doldurulacaktır. MHK Müdahale bölümünde yer alan “Müdahale var mı?” bölümü ancak MHK’dan geri gelen rapor gözlemci tarafından tekrar doldurulurken MHK MÜDAHALESİ bölümündeki “EVET” kutucuğu işaretlenecek ve açıklama bölümüne MHK’nın gönderme gerekçesini içeren e-postasına mutlaka ve kısaca yanıt verilecektir.

Maçın Tanımı

Bu bölümde, maçın atmosferi ve seyri, aşağıdaki ölçütler çerçevesinde tanımlanmalıdır:

- Maçın takımlar için önemi,
- Saha ve hava koşulları,
- Ev sahibi takımın ve misafir takımın seyirci sayısı, seyircilerin davranışı (maç süresince yoğun çirkin tezahürat, yabancı madde atılması, fiili müdahaleler vs.),
- Futbolcuların birbirlerine ve hakemlere karşı tutumları,
- Oyunun akış şekli/temposu (kısaca maçın akış şekli, bu akışı değiştiren olaylar, maçın öne çıkan tempo değişikliklerinden bahsedilecektir). Bazı yönlendirici örnekleri aşağıda bulacaksınız. Ancak bu açıklamaların kendi maçınızda çok değişik şekillerde olabileceğini hatırlatmak isteriz. Açıklamalar maç anlatımı gibi değil çok kısa olacak şekilde yapılmalıdır:
 - Müsabaka son 10 dakikasına kadar vasat tempoda oynandı. Ancak

bundan sonra sertleşen oyunda 3 oyuncu ihraç edildi. Maçın uzatma dakikalarında 1-0 yenik olan konuk takım 2 gol kaydederek maçı kazandı.

- İlk 30 dakikada ev sahibi takımın 3 gol kaydetmesi üzerine müsabakanın temposu iyice düştü ve maç bu şekilde tamamlandı.
- İlk yarı karşılıklı akınlarla tamamlandı ancak müsabakanın 30 dakikasında ev sahibi takımın yoğun baskısı vardı. Ancak bu üstünlük gol getirmede ve müsabaka 0-0 berabere tamamlandı.
- Oyunun 5. dakikasında bir oyuncusu ihraç edilen konuk takım müsabakayı genellikle oyunu kendi sahasında kabul etti.
- Teknik alandakilerin davranışları
- Her hakemin ayrı ayrı karşılaştığı kritik durumlar

Hakemleri Değerlendirme Referansları:

Gözlemcinin yararlanması için bazı yararlı değerlendirme referanslarını her bölümün altında bulacaksınız. Bu noktalar sadece burada belirtildiği kadarıyla kısıtlı kalmamalıdır. Her gözlemci kendi bilgi birikimi ve deneyimine göre kendi özgün ifadeleri ile raporunu değerli hale getirmelidir.

Referans noktaları gözlemciye hakemin iyi özelliklerini ve iyileştirilmesi gereken yönlerini belirlemede yardımcı olması için hazırlanmıştır. Aşağıdaki maddeler altında bulacağınız referans noktaları eksiksiz değildir ancak genel bir çerçeve çizmektedir. Maç esnasında çok değişik olaylar ve hakem uygulamaları bu bölümde yer alabilir.

Aşağıda açıklanan bölmelerde azaltılacak veya artırılabilecek her puan (+/- 0.1, 0.2, 0.3 veya 0.4 - BCBDÖ için 0.1, 0.2, 0.3, 0.4, 0.5, 0.6, 0.7, 0.8, 0.9, veya 1.0 vb. gibi) belirtilecektir. Bu azaltma ve artırma hem ilgili bölümün ana gövdesinde hem de altta yer alan kutularda belirlenebilir.

Bütün klasmanlardaki gözlemcilerimizi aşağıdaki referans noktalarını göz önüne alarak not artırımı ve azaltmasını yapmaya cesaretlendirmek isteriz. Ancak bu şekilde hakemler arasında adaletli bir ayırım yapılabilecektir.

Özellikle Klasman ve Bölgesel gözlemcilerimizin bu konuya daha fazla

hassasiyet göstermesi gerekmektedir.

Oyun Kurallarının Uygulanması, Yorumlanması ve Maçın Kontrolü, Taktiksel Yaklaşım ve Maçın Yönetimi (2. Bölüm)

Gözlemci bir müsabakanın nasıl yönetildiğini raporu okuyan tarafından kolayca anlaşılmasını sağlayacak şekilde bu bölümü doldurmalıdır. Müsabakanın başarılı bir şekilde kontrolü aynı zamanda disiplin kontrolünün de başarılı bir şekilde gerçekleşmesi ile mümkündür. Bu nedenle bu bölüm doldurulurken üçüncü bölüme de atıf yapılabilir. Örneğin maçın kontrolünün disiplin uygulamalarının doğruluğu veya yanlışlığı ile de bozulabileceği bir gerçektir. Bu ve benzer durumların maçın kontrolüne olumlu ya da olumsuz etkileri bu bölümde de belirtilebilir.

Diğer bir önemli konu da, maçın kontrolünün sağlanması veya kaçırılması ile ilgili önemli uygulamaların, kararların veya kilit anların belirtilmesi bölümün daha anlaşılır olmasını sağlayacaktır. Gözlemcileri bu açıdan bakarak kalıpların dışında müsabakanın nasıl yönetildiğini aktarması önem arz etmektedir.

Gözlemci, iki ayrı parçadan oluşan bu bölümde, konuyla ilgili özgün değerlendirmelerini yorum bölümüne yazdıktan sonra, burada belirttiği olumlu veya olumsuz hususlardan önemli gördüklerini dakika belirterek alttaki pozisyon açıklamaları bölümüne yazmalıdır.

Gözlemci bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken, kural uygulaması ve faulleri yorumlaması, maçın kontrolü, maçın gerektirdiği taktiksel yaklaşımları anlayıp uygulaması, avantaj uygulaması ve serbest vuruş yönetimi gibi konuları dikkate alabilir.

Not: Aşağıdaki referans noktaları sadece temel örneklerdir. Oyun Kurallarında ve diğer dokümanlarda yer alan çok sayıda kurallar ve tavsiyelerin hepsi göz önüne alınarak bu örnekler çoğaltılabilir. Gözlemci bu bölümü yazarken burada yer almayan her türlü olayı da raporuna yansıtmalıdır.

- Faullerin doğru ve tutarlı cezalandırılması (çelme ve diğer ayakla müdahalelerde önce rakibe temas),
- Topa ve rakibe yönelik müdahaleleri ayırt etmesi,

- Ciddi faule maruz kalan oyuncuları korumak için derhal müdahalesi,
- İtme, çekme ve tutmaya karşı uyanık olması (doğru ve tutarlı cezalandırmalı),
- Dirseklerin kullanımına karşı dikkatli olması,
- Aldatma, itiraz, zaman çalma vs.ve karşı dikkatli olması, doğru ve tutarlı cezalandırması
- Bariz gol şansının veya umut vadeden bir atağın önlenmesinin doğru tespiti ve yorumu,
- Bilerek ve istemeyerek elle oynamayı ayırt etmesi
- Direkt ve indirekt serbest vuruşları ayırt etmesi,
- Serbest vuruş yöntemi ve baraj mesafesini ölçmesi,
- Oyunun yeniden başlamasında doğru gözetim yapması (başlamavuruşu, kalevuruşu, köşevuruşu, taçatışıvb.),
- Oyuncu değişikliği ve sakatlanan oyuncuların tedavi yöntemi
- İlave edilecek zamanın doğru olarak belirlenmesi,
- Kaleci ihlallerinin doğru şekilde değerlendirilmesi,
- Hassas avantaj uygulaması (varsayılan avantajın gerçekleşmemesi durumunda ilk ihlale dönmesi),
- Maçın kalitesini uzman avantaj uygulamaları ile artırması,
- Her aşamada maçın kontrolünü sağlaması,
- Başlangıçtan itibaren maçın gidişatını anlaması, doğru tutumu benimsemesi,
- Maçın gidişatındaki değişikliklere çabuk ve uygun tepkisi,
- Maçı, oyunun ruhuna uygun olarak, akışına bırakması,
- Çabuk, açık, anlaşılır ve güvenilir kararlar vermesi
- Oyunun, hemen başlamasına izin vermesi,
- Etkili işaretler vermesi (Aşırı olmayan ve açık işaretler) ve düdüğün uygun kullanımı (gelişen olayın ciddiyetine göre tonu, şiddeti vs).

Oyuncuların ve Takım Görevlilerinin (Teknik Alan) Disiplin Amaçlı Kontrolü ve Yönetimi (3. Bölüm)

Gözlemci hakemin müsabakayı disiplin açısından nasıl yönettiği bu bölüme yazılacaktır. İkinci bölüm ile üçüncü bölüm bir bütün olarak maçın kontrolünü açıklamaktadır. Oyun kurallarının doğru uygulanması maçın

disiplin açısından da iyi yönetilmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle gerektiğinde bu bölümde yapılacak açıklamalarda ikinci bölüme atıfta bulunulabilir. İki önemli konu bir bütün olarak birbirini nasıl etkilediği referans gösterilerek anlatılabilir. Örneğin oyun kurallarının tam ve zamanında uygulanmaması disiplin yaptırımlarının artmasına neden olabilir. Ya da tam tersi abartılı veya toleranslı disiplin uygulamaları maçın yönetimine olumsuz etkisi olabilir. Bu ve benzer ayrıntılar bu bölümün daha anlamlı bir şekilde yazılmasına yardımcı olabilir.

Gözlemci bu bölümü doldururken, raporu okuyan MHK'nın maçın disiplin açısından nasıl yönetildiği hakkında açık bir fikre sahip olmasını sağlamalıdır.

Gözlemci, bu bölümde, konuyla ilgili değerlendirmesini yorum bölümüne yazdıktan sonra, burada belirttiği olumlu veya olumsuz hususlardan önemli gördüklerini dakika belirterek alttaki pozisyon açıklamaları bölümüne yazmalıdır. Olumsuz hususların nedeni ve nasıl düzeltilmesi gerektiğini belirtmelidir. Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken aşağıdaki genel referans noktalarını göz önüne alabilir

Not: Aşağıdaki referans noktaları sadece temel örneklerdir. Oyun Kurallarında ve diğer dokümanlarda yer alan çok sayıda kurallar ve tavsiyelerin hepsi göz önüne alınarak bu örnekler çoğaltılabilir. Gözlemci bu bölümü yazarken burada yer almayan her türlü olayı da raporuna yansıtmalıdır.

- Uygun disiplin yaptırımları,
- Kart göstermede tutarlılık ve ne yapacağı tahmin edilebilmesi, baştan itibaren aynı çizgide olması (önemsiz ihlaller için kart göstermemeli),
- Umut vadeden atağı önlemedeki disiplin uygulaması (Sportmenliğe aykırı hareket), profesyonelce yapılan faullerin tespiti,
- Sportmenlik dışı davranıştan dolayı disiplin uygulaması (sarı kart),
- Rakibinin sağlığını tehlikeye düşüren ayakla müdahalelerde de kırmızı kart uygulaması,
- Bariz gol şansının engellenmesindeki disiplin cezası uygulaması (kırmızı kart),
- Kartlarını, sakın ve açık şekilde göstermesi ve kartı gören oyuncunun

belirgin şekilde anlaşılması

- Bir karardan sonra, oyuncularla sınırlı ve uygunkonuşması,
- Hakemi taciz eden oyunculara tolerans göstermemesi, kabul edilebilir sınırları aşan itirazlardaki uygulaması,
- Uygun davranışta bulunan teknik heyetle protesto eden teknik heyetlere olan davranışları.

Fiziksel Durum, Yer Alma ve Hareketlilik (4. Bölüm)

Gözlemci, iki ayrı parçadan oluşan bu bölümdeki ilk parçanın üst kısmına hakemin fiziksel görünümü ve kondisyonuna ilişkin yorumunu belirtmelidir. Bu bölümde belirtilen konularda da not artırımı veya azaltmasının yapılabileceğini hatırlatmak isteriz. Not azaltmasına değer görülmeyen ancak dikkat çekmek istediğiniz konuları da tavsiye olarak belirtmeniz tavsiye olunur.

İkinci bölümde yer alan kutucuklarda yer alan konular müsabakada yaşanan anlara uygun olarak işaretlenmelidir. Bu işaretledikleri içerisinde olumsuz olanlar varsa, bunlar alttaki bölüme dakika belirterek açıklamalıdır. Olumlu olarak işaretlenenlerin de kutularda açıklanması tavsiye edilir. Böylece sıradan değil gerçekten olumlu olarak değerlendirilen konuların öne çıkması sağlanır. Öne çıkan bir konu yoksa normal olarak işaretlenmesi tavsiye edilir.

Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken şu ölçütler göz önünde bulundurulmalıdır:

Asıl olan, hakemin bir atlet gibi çok koşması değil, doğru yer almasıdır. Fiziki görüntüsü, koşu stili, kondisyonu, dayanıklılığı da çok önemlidir. Yer alma hakkındaki bütün öneriler varsayımlara dayanmaktadır. En iyi yer, hakemin doğru karar verebildiği yerdir.

- Mükemmel genel fiziksel görünümü, son düdüğe kadar iyi koşması,
- Dayanıklılığı, uzun mesafe koşması,
- Maçın sonlarındaki kontrataklarda bile depar atabilmesi,
- Herhangi bir karşı hareket veya itiraz riskini önlemek için, hemen ihlal yerine koşması,

- İyi bir genel görüş sağlamak için geri geri ve yan yan koşabilmesi,
- İyi bir koşu stiline sahip olması,
- Oyuna müdahale etmeden, oyunu görebilmek için, mümkün olduğu kadar pozisyona yakın olması ve doğru açıda bulunması,
- İhlalleri görebilecek şekilde esnek diyagonal kullanması,
- Oyunun ve topun hakem ve yardımcı hakem arasına alacak şekilde esnek diyagonal uygulaması,
- Gerektiğinde ceza alanına girmesi,
- Duran toplarda uygun yer alması,
- Oyunu okuması, bir sonraki aşamada ne olacağını sezinleyebilmesi, gereksiz yere koşmaması.

Yardımcı Hakemler ve Dördüncü Hakemle İşbirliği (5. Bölüm)

Gözlemci; bu bölümde hakemin yardımcılarıyla ve dördüncü hakemle işbirliği konusundaki olumlu ve olumsuz yorumlarını yazmalıdır.

Bu bölüm, hakem açısından işbirliğine ait kısım olmakla birlikte diğer hakemlerin işbirliği ile ilgili hataları bu bölümde değinilmeli ancak detaylı açıklamalar ilgili hakem bölümünde yapılmalıdır.

Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken şu ölçütleri göz önünde bulundurmalıdır:

Maç öncesi ve esnasındaki işbirliği, yardımcı hakemlerin faul yardımı, yardımcı hakemlerin önlerindeki olaylarda oyuncularını yatıştırma, yardımcı hakemlerin işaretlerinin anlaşılabilirliği, dördüncü hakemlerin; oyuncu değişikliği, sağlık ekibini yönlendirmesi, ilave sürelerdeki yöntem, göz teması ve genel anlaşma.

- Yardımcı hakemlerin tüm işaretlerini fark etmesi ve derhal tepki vermesi
- İletişim setinden faydalanırken bile, yardımcı hakemlerle göz temasında bulunması,
- Hakem ekibi içinde yetkinin doğru paylaşılması (yardımcı hakemlerin yakınındaki fauller),
- Oyunu durdurmadan (avantaj, çok çabuk ofsayt işareti vs.)

yardımcıların işaretlerinin doğru olarak kabulü ve kaldırılan bayrağı gördüğünü belli etmesi,

- Yardımcı hakemler ile çelişen/çelişmeyen kararlar vermesi (köşe vuruşu, kale vuruşu, taç atışı vb.),
- Top oyun dışı olmadan önce, topa ikinci kez temas olduğunda, yardımcı hakemlere hafif bir işaretle destek vermesi,
- Yardımcı hakemlerin işaret ettiği ve hakemin görüş alanının dışındaki ihlaller için (sert hareket) doğru eylemde ve iletişimde bulunması,
- Hakemin kendisinin yaptığı hatalarda doğru eylemde ve iletişimde bulunması (Yanlış oyuncuya ihtar verme, ikinci ihtarını verip kırmızı kart göstermeme vb.),
- Yardımcı hakemlere; oyuncular veya takım görevlileri itiraz ettiğinde derhal harekete geçmesi (Yardımcı hakemi desteklemeden, oyuncular oradan dağılmadan, olay yerinden uzaklaşmamalı),

Kişilik (6. Bölüm)

Gözlemci, bu bölümde hakemin müsabaka öncesi, esnası ve sonrasında kişiliği ile ilgili yorumlarını yazmalıdır. Özellikle maç sonrası toplantıdaki tutumu, hakemin gelişime açık olup olmadığının önemli bir göstergesidir.

Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken şu ölçütleri göz önünde bulundurmalıdır:

Hakemin maç boyunca otoritesi, oyuncularından ve seyircilerden etkilenip-etkilenmemesi, işbirliği, disiplin cezalarında ve diğer kararlarında tutarlılık, önemli durumlardaki sakinliği ve iletişimi, beden dili.

- Oyuncular ve takım görevlileri tarafından saygı ve kabul görmesi güven vermesi
- Dik durması, kararlı olması, özgüvenli olması,
- Tutarlı olması ve başkalarından etkilenmemesi (oyuncular, takım görevlileri ve taraftarlar), her zaman tarafsız olması,
- Kritik ve zor kararları uygulaması (hoşa gitmeyen kararlar

vermekten çekinmemeli, bu kararların arkasında durmalı, eleştiri kaçınılmaz olsa bile kararlarındaki tutarlı olmalı),

- Doğal otorite uygulaması, dengeli olması,
- Motivasyonu (İstekli olmalı, kendini bu işe adanmış olmalı),
- Doğru iletişim kurması, oyuncularını okuması onlarla uyum kurması esnek ve yaratıcı olması,
- Maç içerisindeki profili (iradeli, cesur, daima kontrollü, sakin ve ne yapacağı tahmin ediliyor, sürpriz kararlar vermiyor, gerektiğinde ihtiyatlı ve gösterişsiz),
- Beden dilini, maçı kontrol etmesinde ona yardımcı olacak etkili bir araç olarak kullanması.

Genel Değerlendirme, Performans ve Kişilik Konusunda Tavsiyeler (7. Bölüm)

Bu bölümde, hakemin performansı ve kişiliği hakkında genel yorumlar ve tavsiyeler yer almalıdır. Önemli kararlar ve hakemin maça katkısından da bahsedilmelidir.

Önemli kararlarla ilgili olumlu olumsuz görüşler belirtilmeli not azaltması ve artırılması ile ilgili kısa ancak açıklayıcı bilgiler yer almalıdır.

Olumlu Noktalar - Geliştirilmesi Gereken Noktalar (8. Bölüm)

Bu bölüm, gözlemcinin raporunda belirttiği olumlu veya olumsuz noktaların çok kısa olarak açıklanmasıdır. Bu bölümde yer alan konular, hakem ve MHK için yönlendirici olmalıdır. Bu kutular sadece doldurmuş olmak için doldurulmamalıdır. Bir bakışta hakemin olumlu ve olumsuz yönleri anlaşılabilir.

Raporda yer almayan bir konunun burada yer alması doğru değildir. Örneğin; raporda “yer alma” ilgili bir olumlu ya da olumsuz eleştiri yoksa burada olumlu ya da olumsuz kutularda bulunması uygun değildir.

Yardımcı Hakem Performansları (9. ve 10. Bölümler)

Gözlemci, yardımcı hakemin performansına yönelik üç ayrı parçadan

oluşan bu bölümdeki ilk parçada bulunan kutucuklardaki olumlu, normal ve olumsuz kısımlardan uygun olanları, aldığı notlar doğrultusunda işaretleyecektir.

Bu işaretledikleri içerisinde olumsuz olanlar varsa, bunları en alt parçadaki pozisyon açıklamaları bölümde dakika belirterek açıklamalıdır. Olumlu olarak işaretlenenlerin de kutularda açıklanması tavsiye edilir. Böylece sıradan değil, gerçekten olumlu olarak değerlendirilen konuların öne çıkması sağlanır. Öne çıkan bir konu yoksa normal olarak işaretlenmesi tavsiye edilir.

Gözlemci, ayrıca kutucukların altında bulunan bölüme her yardımcı hakem için ayrı ayrı yorumunu yazmalıdır. Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken şu ölçütleri göz önünde bulundurmalıdır: Yer alma, göz teması, ofsaytlarda isabet oranı, işaretlerinin anlaşılabilirliği, oyuncu değişikliğindeki tutumu (yardımı-işbirliği), bekle ve gör uygulaması, konsantrasyonu.

Yardımcı Hakemler İçin Referans Noktaları

- Ofsayt kararlarının doğruluğu (önemli ofsayt pozisyonları),
- Aktif alanda ve aktif oyunda olmanın doğru ayırımını yapması ("Bekle gör" tekniği),
- Köşe vuruşu, kale vuruşu veya taç atışı işaretleri,
- Hakemden daha yakın olduklarında meydana faul ve ihlallerini işaretlemesi,
- Hakemden daha yakın olduklarında meydana gelen ceza alanı ihlallerini işaretlemesi,
- Hakemin arkasında yapılan ihlaller için doğru işaretler vermesi,
- Ceza alanı çizgisi civarında yapılan bir faulün yeri ile ilgili doğru yardımcı (çizginin dışında veya içinde),
- Hakem kararlarının önüne geçmemesi ve yetki aşımı yapmaması,
- 9.15 m. mesafeyi belirlemede yardımcı olması (ölçüm yapmadan),
- Gollerdeki yardımcı (topun gol çizgisini geçip geçmediğinin belirgin olmadığı durumlarda açık ve anlaşılır işaret vermesi),

- Oyuncu değişikliği yöntemindeki yardımı,
- Yer alma ve hareketlilik, sondan ikinci savunma oyuncusu ile aynı hizada bulunması,
- Konsantrasyon, hakem ile göz teması,
- Kural ve talimatlara uygun, açık ve anlaşılabilir işaretler vermesi,
- Çatışma durumlarında oyun alanına girerek zamanında müdahale etmesi,
- Hakemin bariz yanlış kararlarına uygun şekilde müdahale etmesi,
- Teknik alandaki davranışları izlemesi,
- Kısıtlı olarak el işareti kullanması, hakemle göz temasında gizli el işareti yapması.

Dördüncü Hakemle İlgili Yorumlar (11. Bölüm)

Gözlemci, dördüncü hakem ile ilgili yorumlarını yazmalıdır. Bu bölümle ilgili değerlendirme yaparken şu ölçütleri göz önünde bulundurmalıdır:

Genel olarak görevini nasıl yaptı (maç öncesi, sırası ve sonrası), teknik alandakilerin tavrı, hakem ve yardımcı hakemlerle göz teması, oyuncu değişikliği ve sakatlıklardaki tutumu, teknik alana müdahalesinin uygunluğu.

- Maç öncesi, süresi ve sonrasındaki her türlü idari görevde hakemin istediği şekilde, hakeme yardımcı olması,
- Oyuncu değiştirme yöntemindeki yardımı, oyuncu değişikliklerinde proaktif-önleyici ve aktif olması (giysi ve gereçler ile takı kontrolü),
- Her zaman hakeme yardımcı olması, hakemin yanlış oyuncuya ihtar vermesi veya ikinci ihtar vermesine rağmen oyuncuyu ihraç etmemesi veya hakemin görüş alanı dışında şiddetli hareketlerin olması durumlarında hakemi mutlaka uyarması,
- Teknik alanda bulunanların tümünün sorumsuz davranışlarını hakeme bildirmesi,
- Teknik alanda bulunan takım yetkililerine karşı gerektiğinde katı,

fakat tahrik etmeyen bir tutum içinde, teknik alanı uygun ve doğru bir şekilde kontroletmesi,

- Sadece görevini yapan teknik heyete karşı sağduyulu olması,
- Sakatlanan oyuncuları değerlendirmek üzere doktor, fizyoterapist ve ilk yardım görevlilerinin (sedye taşıyıcıların) oyun alanına girişini denetlemesi,
- Oyunun her devresinin son dakikası sonunda, hakem tarafından belirlenen en az ilave zamanı belirtmesi.

Rapor Denetim Sistemi

Gözlemcilerin performansı, MHK tarafından üç farklı şekilde denetlenmektedir.

- Raporlar üzerinden
- Görüntüler üzerinden
- Yerde denetleme

Hata Puanı Sistemi

1. “Maç Sonu Toplantısı” bölümünde önemli kritik kararlar dakikalari ve pozisyon adı ile birlikte belirtilmemiş ve/veya gereksiz şekilde çok sayıda önemli olmayan pozisyon dakikası yazılmış.
2. “Maçın Tanımı” bölümünde, değinilmesi gereken hususlardan söz edilmemiş.
3. Genel değerlendirme yetersiz, öncelikli noktalara değinilmemiş, gereksiz anlatımlarda bulunmuş.
4. Raporun içeriği ile verilen not arasında tutarsızlık var.
5. Hakemlerden not indiriminde bulunduğu halde, ilgili bölümlerde bu duruma ilişkin pozisyon açıklaması yapılmamış veya yapılan pozisyon açıklaması sonunda indirimde bulunulan not parantez içinde belirtilmemiş.
6. Hakemlere 8.4’ün (BCBDÖ 9.0) üzerinde not verildiği halde, buna ilişkin ilgili bölümlerde pozisyon açıklamasında bulunulmamış veya yapılan pozisyon açıklaması sonunda artı not parantez içinde

- belirtilmemiş.
7. Hiçbir eksik belirtilmediği halde, hakemlere 8.4'ün (BCBDÖ 9.0) altında not verilmiş.
 8. 7.8 - 7.9 notları, siyah-beyaz hata değerlendirmesi dışında kullanılmış, siyah - beyaz hata olmasaydı verilmesi düşünülen not 1. Bölümün ilgili sütununa işlenmemiş.
 9. Hakemlere yönelik kural ve talimatlara aykırı tavsiye ve önerilerde bulunulmuş, uygun olmayan ifadeler kullanılmış.
 10. Maç görüntüleri üzerinden veya maçta yapılan değerlendirmelerde, belirlenememiş veya yanlış belirlenmiş hatalar yapılmış.
 11. Tanımlanmamış hatalar (MHK tarafından, hatanın ağırlığına göre değerlendirilir).

Gözlemci Rapor Hata Puanlama Tablosu

A	1-2-3	25 Puan
B	4-5	50 Puan
C	6-7-8	75 Puan
D	9-10	100 Puan
E	11	25-100 Puan

NOT: Yıl sonunda her gözlemci için, yapılan hata puanı toplamının %5'i hesaba katılır.

İdari Konular

Mazeretler

Aksi MHK tarafından herhangi bir zamanda belirtilmedikçe ÜKG, KG ve BG kadrolarında yer alan gözlemciler mazeretlerini her pazartesi saat 14:00'a kadar FYS üzerinden bildirmelidirler.

İllerde mazeret bildirimini İHK'nun belirlediği yöntemine uygun olarak yapılmalıdır. MHK'na iletilen mazeretler İHK'na da bildirilmelidir.

Diğer

Gözlemci, maçtan sonra bilgi vermek amacı ile MHK üyelerini aramamalı,

sadece olaylı maçlardan sonra ve olağanüstü bir durum olduğunda gözlemcilerden sorumlu MHK Üyesini aramalıdır.

TFF gerekli gördüğü hallerde müsabaka hakkında yapılan disiplin soruşturmasına yardımcı olması amacıyla mevcut temsilci raporuna/ raporlarına ilave olarak gözlemciden "Ek Rapor" talebinde bulunabilir.

Bölgesel ve Klasman Gözlemcileri (ÜKG hariç) İHK tarafından düzenlenen eğitim faaliyetlerine katılmak ve ildeki amatör müsabaka görevlerini aksatmamak durumundadır.

Aksi belirtilmediği sürece Gözlemci Raporu, maçın oynandığı günün ertesi gün saat 16:00'a kadar <http://fys.tff.org> adresindeki yönlendirmeler doğrultusunda gönderilmelidir. Herhangi bir nedenle belirtilen saate kadar raporunu gönderememe konusunda geçerli mazereti olanlar, Hakem İşleri Müdürlüğü ile iletişim kurmalıdır.

İl Gözlemci Raporu'nu gönderme yön-temi İHK tarafından belirlenecektir. Tazminat Formu önce FYS ile daha sonra APS veya Kargo ile Hakem İşleri Müdürlüğü'ne ıslak imzalı, eksiksiz doldurulmuş şekilde seyahat belgeleri ile birlikte gönderilecektir. Gönderilen seyahat belgeleri, biletlerin aslı (otobüs, v.s.) olmalıdır.